

राणी दुर्गावती आदिवासी विकास संस्था, जोगीसाखरा, ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली संचलित महादेवगड माध्यमिक अनुदानित आश्रमशाळा अरततोंडी ता. कुरखेडा, जि. गडचिरोली व गिरजास्मृती माध्यमिक अनुदानित आश्रमशाळा परसवाडी ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली या आश्रमशाळा पूर्ववत सुरु करण्यास मान्यता देण्याबाबत.

महाराष्ट्र शासन

आदिवासी विकास विभाग

शासन निर्णय क्रमांक: अआशा-२०२३/प्र.क्र.१३५/का-११

हुतात्मा राजगुरु चौक, मादाम कामा रोड,

मंत्रालय, मुंबई ४०० ०३२

दिनांक:- २८ जून, २०२४

संदर्भ:-

- १) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. व्हिएएस.१०९२/प्र.क्र.१४३८/भाग-२/का.११, दिनांक ०५.०६.१९९२.
- २) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र. व्हिएएस.१०९२/प्र.क्र.१५२२/भाग-२/का.११, दिनांक ३०.१२.१९९२.
- ३) आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांचे पत्र क्र. अनुआशा.२०१६/प्र.क्र.१५/का.७(३)/६८४२, दि. १५.१०.२०१८.
- ४) आदिवासी विकास विभाग, शासन निर्णय क्र.अआशा.२०१९/प्र.क्र.१०२/का.११, दिनांक ११.०६.२०२४
- ४) आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांचे आदेश क्र. अनुआशा.२०२३/प्र.क्र.१६/का.७(३)/३९०९, दि. ०२.०६.२०२३.
- ५) सचिव, राणी दुर्गावती आदिवासी विकास संस्था, जोगीसाखरा, ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली यांचे दिनांक २०.०६.२०२३ रोजीचे अपिल.
- ६) मा. मंत्री, आदिवासी विकास यांचे आदेश दिनांक २७.०२.२०२४.
- ७) अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर यांचे पत्र क्र. अनुआशा.२०२४/प्र.क्र.१३२/का.३(४)/२७७७, दिनांक ३१.०५.२०२४.
- ८) आदिवासी विकास विभाग, शासनपत्र क्र. अआशा.२०२४/प्र.क्र.११२/का.११, दि. ०६.०६.२०२४.

प्रस्तावना

भारतीय संविधानातील तरतूदीनुसार राज्यातील अतिदुर्गम/डोंगराळ भागात राहणाऱ्या मुलांना गुणात्मक व दर्जेदार शिक्षण मिळावे याकरीता राज्य शासनाने १९५४ पासून आश्रमशाळा समूह ही योजना सुरु केली आहे. आदिवासी विकास विभागांतर्गत स्वयंसेवी संस्थामार्फत अनुदानित आश्रमशाळा चालविण्यात येतात.

आदिवासी विकास विभागांतर्गत अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, गडचिरोली याचे कार्यक्षेत्रात राणी दुर्गावती आदिवासी

शिक्षण संस्था, जोगीसाखरा, ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली या संस्थेद्वारा अनुदानित आश्रमशाळा अरततोंडी व परसवाडी या आश्रमशाळा कार्यरत होत्या. सदर आश्रमशाळांना अनुक्रमे शासन निर्णय दिनांक ५ जून, १९९२ व दिनांक ३० डिसेंबर, १९९२ अन्वये मंजूरी देण्यात आली होती.

सदर आश्रमशाळांचे कामकाज संस्थेमार्फत सुरु असताना संस्थेतील संचालक मंडळातील सदस्यांमध्ये सन २०१६ मध्ये अंतर्गत वाद होऊन त्यानुषंगाने विविध तक्रारी अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर तसेच प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, गडचिरोली यांचेकडे प्राप्त झाल्या होत्या. प्राप्त तक्रारीच्या अनुषंगाने अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर यांनी दिनांक ११.११.२०१६ अन्वये लेखाधिकारी यांचे अध्यक्षतेखाली त्रिस्तरीय चौकशी गठीत केली. सदर समितीने चौकशी करून दिनांक ०८.०२.२०१७ रोजी अहवाल अपर आयुक्त, आदिवासी विकास नागपूर यांना सादर केला. सादर केलेल्या अहवालानुसार संस्थेद्वारा संचलित दोन्ही आश्रमशाळांमध्ये शैक्षणिक दर्जा व शाळेत उपलब्ध सोयी-सुविधांची उपलब्धता लक्षात घेता, अंतर्गत वादामुळे विद्यार्थ्यांचे प्रगतीवर परिणाम होत असल्याचे दिसून आले. त्यानंतर अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर यांनी सदर दोन्ही अनुदानित आश्रमशाळांवर प्रशासक नेमण्याची शिफारस आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना केली. आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी दिनांक १५.१०.२०१८ रोजीच्या आदेशान्वये सदर दोन्ही शाळेवर प्रशासक नेमले.

अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर यांनी दिनांक २६.०८.२०२१ रोजीच्या पत्रान्वये संस्थेचे अंतर्गत वाद मिटले नसल्यामुळे आश्रमशाळा संहिता-२०१९ मधील तरतूदीनुसार संस्थेद्वारा संचलित आश्रमशाळांची मान्यता कायमस्वरूपी रद्द करण्याची शिफारस करून अहवाल आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना केला.

आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांनी अपर आयुक्त, आदिवासी विकास नागपूर यांनी सादर केलेल्या अहवालाच्या अनुषंगाने दिनांक ०३.०५.२०२३ रोजी संस्थेला कारणे दाखवा नोटीस बजावण्यात आली. संस्थेने दिनांक १४.०५.२०२३ रोजीच्या पत्रान्वये याबाबत खुलासा सादर केला. प्रस्तुत प्रकरणी बजावण्यात आलेल्या कारणे दाखवा नोटीसीच्या अनुषंगाने आदिवासी आयुक्तालयाने दिनांक ३१.०५.२०२३ अन्वये संस्थेला दिनांक ०२.०६.२०२३ रोजी आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांचेकडे सुनावणीसाठी उपस्थित राहण्याबाबत कळविण्यात आले.

सदर सुनावणीकरीता प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, गडचिरोली अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर यांचे प्रतिनिधी व संस्थेवर नेमलेले प्रशासक तसेच संस्थेचे पदाधिकारी उपस्थित होते. सुनावणी दरम्यान संबंधित अधिकारी तसेच संस्थेच्या पदाधिकारी यांनी मांडलेली बाजू विचारात घेऊन आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांच्या ०२.०६.२०२३ रोजीच्या आदेशान्वये अनुदानित आश्रमशाळा, अरततोंडी व परसवाडी या दोन्ही आश्रमशाळांची मान्यता कायमस्वरूपी रद्द करण्यात आली.

आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांच्या दिनांक ०२.०६.२०२३ रोजीच्या आदेशाच्या विरोधात संस्थेने दिनांक २०.०६.२०२३ रोजीच्या अर्जान्वये मा. मंत्री, आदिवासी विकास यांचेकडे अपिल सादर केले. सदर अपिलाच्या अनुषंगाने मा. मंत्री, आदिवासी विकास यांचेकडे दिनांक १०.०७.२०२३ रोजी सुनावणी आयोजित करण्यात आली.

सदर सुनावणी दरम्यान अपर आयुक्त, नागपूर कार्यालयाने मे, २०२४ च्या शेवटच्या आठवडयामध्ये शाळेची तपासणी करून आश्रमशाळा सुरु करण्याच्या दृष्टीने सर्व मुलभूत सोयी-सुविधांची पूर्तता झाली असल्याबाबत खात्री करावी व तसा अहवाल शासनास सादर करावा, याप्रमाणे मा. मंत्री, आदिवासी विकास यांनी दिनांक २७.०२.२०२४ रोजी आदेश पारित केले.

मा. मंत्री महोदयांनी पारित केलेल्या आदेशाच्या अनुषंगाने अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर यांनी राणी दुर्गावती आदिवासी शिक्षण संस्था जोगीसाखरा, ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली व्दारा संचलित महादेव माध्यमिक आश्रमशाळा अरततोंडी, व गिरजास्मृती माध्यमिक आश्रमशाळा परसवाडी या दोन्ही अनुदानित आश्रमशाळांना दिनांक २३.०५.२०२४ रोजी प्रत्यक्ष भेट देऊन आश्रमशाळेतील मुलभूत सोयी-सुविधाबाबतचा तसेच इतर मुद्यांबाबतचा अहवाल आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक यांना दिनांक ३१.०५.२०२४ रोजीच्या पत्रान्वये सादर करून प्रत शासनास सादर केली आहे.

अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर यांनी दिलेल्या भेटीचा अहवाल व त्यावरील त्यांचे अभिप्राय विचारात घेता, राणी दुर्गावती आदिवासी शिक्षण संस्था जोगीसाखरा, ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली व्दारा संचलित महादेवगड माध्यमिक आश्रमशाळा अरततोंडी, व गिरजास्मृती माध्यमिक आश्रमशाळा परसवाडी या दोन्ही अनुदानित आश्रमशाळा सन २०२४-२५ या शैक्षणिक वर्षापासून पूर्ववत सुरु करण्यास मान्यता देण्याची बाब शासनाच्या विचाराधीन होती.

शासन निर्णय-

- (१) उपरोक्त अनुदानित आश्रमशाळा शैक्षणिक वर्ष सन २०२४-२५ पासून सुरु कराव्यात व शाळा सुरु केल्याच्या दिनांकापासून ३० दिवसांच्या आत आयुक्त, आदिवासी विकास, नाशिक, अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर व प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, गडचिरोली यांना त्याबाबत कळविण्यात यावे.
- (२) राणी दुर्गावती आदिवासी शिक्षण संस्था जोगीसाखरा, ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली या स्वयंसेवी संस्थेने शिक्षक- शिक्षकेत्तर कर्मचा-यांची नियुक्ती करताना शासनाने विहित केलेल्या अटी-शर्ती व नियमांचे पालन करावे. विहित अर्हताप्राप्त कर्मचा-यांची नेमणुक न केल्यास संस्थेस देय असलेले अनुदान अनुज्ञेय असणार नाही. प्रकरणपरत्वे आश्रमशाळेची मान्यता रद्द करण्यात येईल. अप्रशिक्षित शिक्षक उमेदवारांची नियुक्ती केल्यास त्यांच्या वेतनाची जबाबदारी शासनाची राहणार नाही व त्याची सर्वस्वी जबाबदारी संस्थेची राहिल याची संस्थेने नोंद घ्यावी.
- (३) आश्रमशाळेतील आवश्यक पद भरतीसाठी अपर आयुक्त, नागपूर यांची मान्यता घेण्यात यावी. तसेच पदमान्यता देताना संदर्भाधीन क्र.३ येथील दिनांक ११.०६.२०१९ रोजीच्या शासन

निर्णयातील तरतूदींचे तसेच शासनपत्र दिनांक ०६.०६.२०२४ रोजीच्या पत्रान्वये देण्यात आलेल्या सूचनांचे पालन करावे.

(४) संस्थेने आश्रमशाळेत वर्गखोल्या व निवासाची स्वतंत्र इमारतीमध्ये व्यवस्था करावी. तसेच इमारतीमध्ये मानकाप्रमाणे स्नानगृहे, शौचालये उपलब्ध करून द्यावीत आणि शुध्द पाण्याची मुबलक व्यवस्थाही उपलब्ध करून द्यावी.

(५) राणी दुर्गावती आदिवासी शिक्षण संस्था जोगीसाखरा, ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली या स्वयंसेवी संस्थेस शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या सुत्रानुसार अनुदान अनुज्ञेय राहिल.

(६) संस्थेने अनुदानित आश्रमशाळासाठी 'आश्रमशाळा संहिता' तसेच शासनाने वेळोवेळी विहित केलेल्या अटी, शर्ती व नियमांचे पालन करावे.

(७) राणी दुर्गावती आदिवासी शिक्षण संस्था जोगीसाखरा, ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली या संस्थेने सदर आश्रमशाळा अन्यसंस्थेस चालविण्यास देवू नये.

(८) बालकांचा सक्तीचा व मोफत शिक्षणाचा अधिकार अधिनियम, २००९ अंतर्गत नमूद करण्यात आलेल्या सोयी-सुविधा विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करणे संस्थेवर बंधनकारक राहिल.

(९) प्रत्येक वर्गात कमाल ४० निवासी व १० बहिस्थ विद्यार्थी असावेत.

(१०) शासनाने विहित केलेल्या अटी, शर्ती व नियमांचे पालन न केल्याचे निदर्शनास आल्यास तसेच उपरोक्त आश्रमशाळेबाबत गैरव्यवहार/गैर व्यवस्थापन याबाबत तक्रारी आल्यास संस्थेच्या आश्रमशाळेची मान्यता रद्द करण्यात येईल.

सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेतांक २०२४०६२८१८३५५४६५२४ असा आहे. हा आदेश डिजिटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(प्रविण गो. साठे)

कार्यासन अधिकारी, महाराष्ट्र शासन

प्रत,

१. मा. राज्यपालांचे सचिव यांचे कार्यालय, राजभवन, मुंबई
२. मा. मुख्यमंत्री यांचे अपर मुख्य सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
३. मा. मंत्री (आदिवासी विकास) यांचे खाजगी सचिव, मंत्रालय, मुंबई.
४. आयुक्त, आदिवासी विकास आयुक्तालय, नाशिक.
५. अपर आयुक्त, आदिवासी विकास, नागपूर.

१०. आयुक्त, आदिवासी संशोधन व प्रशिक्षण संस्था, पुणे.
११. जिल्हाधिकारी, गडचिरोली.
१२. शिक्षण संचालक (प्राथमिक/माध्यमिक), महाराष्ट्र राज्य, पुणे.
१३. प्रकल्प अधिकारी, एकात्मिक आदिवासी विकास प्रकल्प, गडचिरोली.
१५. जिल्हा कोषागार अधिकारी, गडचिरोली.
१६. मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जिल्हापरिषद, गडचिरोली.
१७. महालेखापाल (लेखा व अनुज्ञेयता), महाराष्ट्र १/२, मुंबई/नागपूर
१८. महालेखापाल (लेखा परिक्षा), महाराष्ट्र १/२, मुंबई / नागपूर
१९. शिक्षणाधिकारी (प्राथमिक), जिल्हा परिषद, गडचिरोली.
२०. शिक्षणाधिकारी (माध्यमिक), जिल्हा परिषद, गडचिरोली.
२१. अध्यक्ष/सचिव, राणी दुर्गावती आदिवासी विकास संस्था जोगीसाखरा, ता. आरमोरी, जि. गडचिरोली.